

Oostenrijk zijn met een flinke voor-
sprong de minst criminogene lan-
den. Wacquant merkt fijntjes op
dat niettemin allerlei misdadspeci-
alisten juist in het land van zero
tolerance gaan kijken naar de
resultaten van hun *crimefight* en
niet naar Dublin of Wenen afrei-
zen. De Verenigde Staten hebben
wel een hoog percentage moor-
den, tien moorden per 100.000
inwoners. Dit specifieke probleem
van dodelijk geweld met vuurwa-
pens hangt echter samen met het
vrije bezit van tweehonderd mil-
joen geweren en revolvers in priva-
te handen. De hoge opsluitingper-
centages hebben daar echter nau-
welijks invloed op. De pakkans bij
extreem geweld of het oplossings-
percentage van ernstige gewelds-
misdrijven is ongeveer even laag
als in andere landen. Al met al dra-
conische maatregelen in een land
met relatief lage misdaadcijfers
(moorden niet meegerekend).
Alhoewel het boek bekendheid
veronderstelt met het werk van
Durkheim en Bourdieu, is het geen
wetenschappelijk werk. Eerder is
het een pamflettistisch werk waar-
in de schrijver, net als zijn tegen-
hanger Dalrymple, geen tegenwer-
pingen meeweegt. Het is misschien
geen evenwichtig betoog, toch is
het boek verplichte kost voor juris-
ten, politici, beleidsmedewerkers,
criminologen, reclasseringswerkers
en andere hulpverleners.
Nederland is nog mijlenver verwij-
derd van de omvang en hardheid
van de strafstaat in de Verenigde
Staten, toch wordt ons egalitaire
en humane strafbeleid in hoog
tempo ingewisseld voor steeds
meer dwang en strengere straffen.

Ter informatie: Nederland steeg in
tien jaar van dertig naar honderd-
veertig gedetineerden per 100.000
inwoners. Het boek houdt ons een
spiegel voor. Ook bij ons worden
mensen meer en meer verplicht om
slecht betaalde en onzekere banen
te accepteren. Ook wij kennen
meer en meer werkende armen die
moeilijk een bestaan op kunnen
bouwen met flexibele arbeid.
Onder die omstandigheden lonkt
de illegale straateconomie.
Waar Dalrymple een extreem
voluntaristisch standpunt inneemt
(vrije wil, mensen hebben hun lot
aan zichzelf te danken), neemt
Wacquant een structuralistische en
deterministische positie in (de
omstandigheden en de structuren
drijven personen in handen van de
criminaliteit). Voor hulpverleners,
reclasseringswerkers, rechters en
andere professionals is dit een rele-
vant debat; is het eigen schuld
dikke bult of gebrek aan kansen?
De vertaling laat hier en daar te
wensen over. Bijvoorbeeld: '... een
kwaliteitsstudie' terwijl een kwali-
tatief onderzoek wordt bedoeld. Al
met al maakt de lezer kennis met
een overtuigend en schokkend
boek.

Gert Schout

Karim Benammar, Marieke van
Schaik, Irene Sparreboom, Sijmen
Vrolijk, Olga Wortman.

Reflectietools. Utrecht: Lemma,
2006, 176 p., € 19,50
ISBN 978 90 5931 230 2

De vijf auteurs van het boek
Reflectietools waren tijdens het
schrijven ervan allen lid van de
kenniskring 'Reflectie op het han-
delen' van de Hogeschool van
Amsterdam. Zij hadden de
opdracht het reflecteren bij studen-
ten te bevorderen. Dit gebeurt in
het boek door stapsgewijs begelei-
de reflectieoefeningen te doorlo-
pen. De gebruikte werkvormen bij
deze oefeningen worden reflectie-
tools genoemd. Uit de toolbox, dit
boekje, kunnen alle gewenste – en
ook combinaties van – werkvor-
men worden gehaald.

Het boek is opgedeeld in drieën.
Deel 1 gaat over reflecteren en
begeleiden. Reflecteren wordt
gedefinieerd als herinterpreteren
van ervaring en kennis. Er wordt
sterk voor gepleit dat de begelei-
der voordat deze een oefening
inzet, de oefening eerst zelf heeft
ervaren.

Deel 2 bespreekt in alfabetische
volgorde negen reflectietools,
namelijk brainstormreflectie, lijnre-
flectie, metafoorreflectie, puntre-
flectie, scenarioreflectie, socratisch
gesprek, spiraalreflectie, succesre-
flectie en waarderende reflectie.
De beschrijving van de tool
gebeurt volgens een vaste syste-
matiek, namelijk beschrijving en
gebruik, inbreng, uitvoering, afron-
ding, randvoorwaarden en variant
en bronvermelding. De inbreng
van veelal één van de deelnemers

gebeurt volgens de situatie/ prikkel/vraag-methode, waarna een ronde verhelderingvragen kan worden ingezet. Een en ander moet zo kort mogelijk (lieft in een zin) worden geformuleerd. De begeleider kan dan één van de beschreven tools inzetten. Een aantal variaties is mogelijk en ook kan men werken met een bepaald thema of onderwerp. De schrijvers maken gebruik van enkele bekende werkvormen en geven daarbij, voor zover mogelijk, de bron aan. Vermeld wordt dat de oefeningen gericht zijn op het nadenken van de inbrenger en niet op het vinden van oplossingen.

Deel 3 beschrijft de afronding en implementatie (waarbij ook apart aandacht wordt geschonken aan ervaringen met scenarioreflectie in stagebegeleiding).

In de bijlagen staat een schema van toolkeuze en de verschillende stappenplannen. Alles zeer overzichtelijk. Mogelijk zou het noemen van de leeroriëntatie waar de tool bij aansluit, hier nog een welkome aanvulling kunnen zijn.

De kracht van het boek is dat deze op een systematische wijze is geschreven en dat er op een systematische wijze wordt gewerkt. De vrijheid om van toolkeuze te wisselen en het mikken op diepgang wordt benadrukt. Het is de vraag of deze vrijheid ook gebruikt zal worden. Het gaat volgens de schrijvers niet om probleemoplossing, maar om het aankweken van een reflectieve houding. In dit boek gaat het, conform de opdracht, om reflectie op het handelen. De schematische en staps-

gewijze benadering bevordert de overzichtelijkheid, maar kent ook het gevaar van een ietwat mechanistische benadering waar het aansluiten bij de ander en het proces over het hoofd wordt gezien. De creativiteit en de verrassing worden zo buiten spel gezet.

Juist de reflectie *tijdens* het handelen (ook wel reflectie in actie) wordt door mij gemist. Het is jammer dat de keuze om reflectie tijdens het handelen niet te noemen, nergens expliciet werd gemaakt. Bij reflectie tijdens het handelen kan ook gebruik worden gemaakt van wat Polanyi de *tacit knowledge* noemt. Eenieder heeft deze vorm van weten en zeker een competentie professional heeft deze vorm van praktische wijsheid. Reflectie tijdens het handelen wordt in navolging van Schön wel vergeleken met wat er gebeurt wanneer jazzmusici, spelend met gevoel voor hun materiaal, van moment tot moment reageren op de 'sound' die ze gemeenschappelijk scheppen. Actieve, creatieve invallen en verrassing spelen een rol. Tegelijk is het moeilijk om het unieke proces van reflectie tijdens het handelen zo te beschrijven dat dit overdraagbaar en eenvoudig aan te leren valt. Laten we daarom beginnen met waardering voor wat er wel is, namelijk reflecteren op het handelen, vormgegeven in het handzame boek *Reflectietools*.

Marlies van der Linden

Jan H.G. Janssen. **De nieuwe code gedecodeerd, maatschappelijk werk en beroepsethiek**. Baarn: HB uitgeverij, 6e druk, geactualiseerd, 2007, 199 p., € 26,75
ISBN 978 90 5574 5876

Jan H.G. Janssen zal deze boekbespreking zelf niet meer onder ogen zien. In het voorjaar van 2007 overleed hij op 73-jarige leeftijd. Wel zag hij nog de hier besproken zesde geactualiseerde druk.

In 1962 verscheen de Code voor de Maatschappelijk Werker. Deze beoogde met zijn algemene regels een handvest te zijn voor een ethisch verantwoorde beroepsuitoefening. In artikel 1 werd als de belangrijkste waarde voor het maatschappelijk werk 'hulpverlening' genoemd. In ditzelfde jaar zag ook het beroepsprofiel van het maatschappelijk werk het licht. Later werd dit gevolgd door het instellen van het klacht- en tuchtrecht (1991) en de mogelijkheid tot beroepsregistratie. Al eerder, in 1987, werd de eerste versie van een reflectie op de code geschreven (eveneens door Jan H.G. Janssen). In 1990 kwam er een nieuwe code en daarmee de noodzaak om deze eerste versie van reflectie te herzien. Waarom spreken van decoderen? In de code wordt in algemene termen gesproken. Bij het decoderen wordt het een en ander vertaald naar concrete en herkenbare praktijksituaties. Het decoderen geeft ook handvatten om ethische problemen te herkennen en aan te pakken. In de code van 1990 werd niet meer van hulpverlening als centrale